

Mümtazer TÜRKÖNE v. Türkiye (No. 70430/17)

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ DERNEĞİ (İFÖD)

Tarafından Sunulan

ÜÇÜNCÜ TARAF GÖRÜŞÜ

(İFÖD, ifade özgürlüğünü savunan ve destekleyen bağımsız bir sivil toplum kuruluşudur.)

I. Giriş

1. İFÖD, Mümtazer Türköne / Türkiye (no. 48072/19) davasına ilişkin işbu üçüncü taraf görüşünde Türkiye’de ifade ve basın özgürlüğünün kötüye giden durumunu ele alacaktır.
2. Mahkemenin bildiriminden başvurunun üniversitede öğretim üyesi (siyaset bilimi), gazeteci ve ‘Fetullahçı’ ağının önde gelen yayın organı olan ve 27.07.2016 tarihinde yürürlüğe giren 668 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile olağanüstü hâl döneminde kapatılan Zaman Gazetesi’nde köşe yazarı olduğu anlaşılmaktadır. Başvurucu FETÖ/PDY (Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması) üyeliği şüphelidir. Başvurucu hakkında Anayasal düzeni, Türkiye Büyük Millet Meclisi’ni, ve hükümeti güç ve şiddet kullanmak suretiyle ortadan kaldırmaya teşebbüs ve terör örgütü adına suç işlediği gerekçesi ile soruşturma başlatılmış, tutuklanmış ve yargılanmıştır. Başvurucu, terör örgütü mensubu olmak suçundan 10 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırılmıştır. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi, 25.06.2019 tarihli kararı ile kararı onamıştır. Başvurucu, Yargıtay’a başvurmuş ve Eylül 2020’de Yargıtay, başvurunun eylemlerini terör örgütüne üye olmak değil, yardım etmek olarak değerlendirerek kararı bozmuştur. Başvurucu cezaevinden çıkmıştır. İşbu hususta, Anayasa Mahkemesi’ne yaptığı başvuru reddedilmiştir.
3. Başvuru esas olarak başvurunun tutuklanmasına, yargılama süresince devam eden tutukluluk hali ile ilgili olup, Sözleşme’nin 5. Maddesinin (1), (3) ve (4)’üncü fıkralarının ve 10. Maddesinin ihlal edildiği ileri sürülmektedir.. Her ne kadar, Mahkeme, Sözleşme’nin 5. Maddesi kapsamında Başvurucunun yargılama öncesi tutukluluk hali ile ilgili sorular yönelmiş ise de, **İFÖD**, Mahkeme'nin **başvuranın ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği sorusuna** dair görüş bildirecektir. Dosya kapsamından anlaşıldığı üzere başvurunun üzerine atılı suç Zaman Gazetesi’nde yayınlanan makaleleri üzerinedir. İFÖD, başvuru hakkında ağır cezalar öngören suçlara ilişkin olarak yürütülen ceza yargılamalarının, Başvurucunun doğrudan gazeteci olarak yürüttüğü çalışmalar ile bağlantısını ve dolayısıyla Sözleşme’nin 10.maddesi ile güvence altına alınan ifade özgürlüğü hakkına ‘müdahale’ teşkil edip etmediğini inceleyecektir.
4. İşbu üçüncü taraf görüşünde, İFÖD son yıllarda ifade özgürlüğünün gerileme halinde olduğu Türkiye’deki hukuki ve siyasi gelişmelere dair genel bir değerlendirmede bulunacaktır. **(İkinci Bölüm)**. 2013 yılının sonundan başlamak üzere, Hükümet, gazetecileri ve diğer kişileri susturmak amacı ile ceza yargılamaları ve soruşturmalar dahil olmak üzere çeşitli yöntemlere başvurmuştur. Bu kapsamda, gazeteciler ve diğerleri terörle mücadele mevzuatı suiistimal edilmek suretiyle sistematik olarak suçlanmıştır. Dolayısıyla, başvurunun davası ve benzeri davalar terör mevzuatının geniş ve öngörülemez şekilde yorumlanması, **(Üçüncü Bölüm)** ve yargı bağımsızlığına ilişkin eksiklikler **(Dördüncü Bölüm)** gibi **hukukun üstünlüğüne ilişkin sorunlar dikkate alınmadan layıkıyla** anlaşılabilir. Son yıllarda Avrupa Mahkemesi, gazetecilerin ifade

özgürlüğü üzerine ve Sözleşmenin ihlal edildiğine dair birçok karar vermiştir. İşbu üçüncü taraf görüşü ilgili içtihadı kısaca yorumlayacaktır. **(Beşinci Bölüm) İFÖD, davanın münferit bir vaka olmadığını** ve Hükümet açısından sorunlara sebep olabilecek eleştirel görüşlerin yayılmasını engellemek amacı ile başvuru ve diğerleri hakkında cezai yaptırımlar uygulandığı görüşündedir. Bu sebeple, başvuru bu arka plan göz önünde tutularak değerlendirilmelidir.

II. Türkiye’de İfade Özgürlüğünün ve Basın Özgürlüğünün Kötüleşen Durumu

5. Yukarıda dikkat çekildiği üzere, Türkiye son 10 yıl içinde demokratik açıdan ciddi bir gerileme yaşamaktadır. Demokratik gerileme birçok tarafsız gözlemci tarafından da ortaya konulmuştur. Freedom House (“Özgürlükler Evi”) kısa bir süre önce, dünyadaki siyasi hakların ve sivil özgürlüklerin her bir Devlet bakımından açıklandığı yıllık **‘Dünya’da Özgürlük 2021’** raporunu ‘Kuşatma Altında Demokrasi’ başlığı altında yayınlamıştır. Rapora göre, Türkiye, geçtiğimiz 10 yılda özgürlükler bakımından en çok düşüş yaşayan ülkeler sıralamasında **ikincidir**.¹
6. Özgürlükler bakımından vahim gerileme ile, Türkiye 32 puan ile 196 ülke arasından 146’ncı olmuştur ve küresel özgürlükler puanlama endeksine göre ‘özgür olmayan’ ülkeler kategorisi içerisinde kendine yer bulmuştur. Endekse daha yakından bakıldığında, Türkiye siyasi haklar bakımından 40 puan üzerinden 16, sivil özgürlükler bakımından 60 puan üzerinden 16 puan almıştır. Siyasi haklar ve sivil haklar başlığı altında rapor, Türkiye’deki seçim süreci, siyasi çoğulculuk ve katılım, hükümetin işleyişi **ifade ve inanç özgürlüğü**, toplanma hakkı, hukukun üstünlüğü, kişisel özerklik ve bireysel haklar bakımından ciddi eksikliklerin olduğunu ifade etmektedir. 2020 yılında yaşanan gelişmeler değerlendirildiğinde, rapor, muhalif görüşteki siyasilere, sivil toplumun önde gelen isimlerine, **bağımsız gazetecilere** yönelik **kovuşturmaların ve taciz kampanyalarının** ve Türkiye’nin agresif dış politikalarının **yıl boyunca devam ettiği vurgulanmaktadır**. Basın özgürlüğü bakımından, raporda ana akım medyanın, özellikle televizyon yayıncılarının hükümetin görüşünü yansıttığına ve sıklıkla benzer başlıklar kullanıldığına dikkat çekilmektedir. Her ne kadar bazı bağımsız gazeteleri ve internet sitelerini faaliyet göstermeye devam etmekte ise de **inanılmaz bir siyasi baskı ile karşı karşıya kalmakta ve düzenli olarak adli süreçlerin hedefi olmaktadır**. 2016 yılındaki darbe girişimden aylar sonra 150’den fazla medya kuruluşu kapatılmıştır. Bununla beraber, rapor, **gazetecilerin düzenli olarak tutuklandığını** ve yeni kuruluşların kapatıldığını belirtmektedir. **2020 yılı içerisinde, Gazeteciler diğer konuların yanı sıra, Türkiye’nin Libya’daki askeri ve istihbarat operasyonlarını, COVID-19’a karşı**

¹ Freedom House (2021), Dünya’da Özgürlük 2021, s. 6.
https://freedomhouse.org/sites/default/files/2021-02/FIW2021_World_02252021_FINAL-web-upload.pdf

hükümetin tutumunu haber yaptıkları için tutuklanmış veya haklarında kovuşturma yürütülmüştür.²

7. Benzer şekilde, V-Dem, ‘Otoriterleşme Salgını ’ başlığıyla yayınladığı **2021 Demokrasi Raporu’nda** Liberal Demokrasi Endeksi’ne göre Türkiye’yi 0.11 puanla 179 ülke arasından 149. sıraya koymuştur. Rapora göre, Türkiye ‘**Seçimli Demokrasi’den ‘Seçimli Otokrasi’** ‘ye dönüşmüş ve son 10 yılda en çok otoriterleşen rejimler arasında 3. sırada yer almıştır.³ Raporda Türkiye’de **basın özgürlüğünün**, akademinin, sivil toplumun gerilemesi ve yanlış bilginin yayılmasındaki artışın 2010 yıllarına dayandığı ancak ifade özgürlüğüne ve sivil topluma yönelik yeni yasal sınırlamalarla **o zamandan bu yana devam ettiği** vurgulanmaktadır.⁴
8. Ayrıca, Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü’nün (‘RSF’) 2020 **Dünya’da Basın Özgürlüğü Endeksine** göre Türkiye 180 ülke arasından 154’üncü sırada yer almıştır.⁵ RSF, Türkiye’deki basın özgürlüğüne dair rakamsal bir genel değerlendirme yapmıştır.⁶ RSF’e göre bu rakamlar 2016 yılındaki başarısız darbe girişiminden bu yana yaşanan baskının boyutlarını göstermektedir. Bu rakamlardan bazıları bu kapsamda sunulmaktadır:

“Türkiye’de son beş yılda 200’den fazla gazeteci ve medya çalışanı hapsedildi. On üçü hala tutuklu. Türkiye, dünyanın önde gelen gazeteci hapisanelerinden biri olmaya devam ediyor. Gazeteci ve roman yazarı olan 71 yaşındaki Ahmet Altan halen tutuklu. 2020’de toplam 48 gazeteci gözaltında en az bir gün geçirdi. Tutuklamalarının nedenleri arasında Suriyeli mültecilerin durumuna ilişkin haber yapmak, Hükümetin Covid-19 salgınına nasıl ele aldığını araştırmak veya Kürt meselesini haber yapmak bulunuyor. Recep Tayyip Erdoğan’ın, Ağustos 2014’te Cumhurbaşkanı seçilmesinden bu yana Türk Ceza Kanunu’nun 299. maddesi uyarınca “cumhurbaşkanına hakaret” sebebi ile 63 gazeteci hüküm giymiştir. Terörle mücadele kanunu kapsamında gazeteciler sıklıkla yasadışı örgütleri desteklemek veya bunlara üye olmak suçundan hüküm giymektedir. Cumhuriyet gazetesinin eski yazı işleri müdürü Can Dündar, Cumhuriyet Savcısı tarafından (iddiaya göre gizli servise ait) silah taşıyan kamyonların durdurulması olayıyla ilgili haber yapması sebebiyle 23 Aralık 2020’de casusluk ve terör örgütüne yardım etmek suçlamasıyla 27 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırıldı. Geçtiğimiz 5 yıl içerisinde Türkiyeli gazeteciler en az 139 fiziksel saldırının hedefi oldu. Sadece 2020 yılı içerisinde 18 gazeteci saldırıya uğramıştır. En az 160 medya kuruluşu kapanmaya zorlandı. Son beş yıl içerisinde toplam 3 bin 436 gazeteci basın kuruluşlarından kovuldu. 2020’de kovulan gazeteci sayısı 215’tir.’

² Bkz. <https://freedomhouse.org/country/turkey/freedom-world/2021>

³ V-Dem, Demokrasi Raporu 2021, s. 19. <https://www.v-dem.net/files/25/DR%202021.pdf>

⁴ *Ibid*, p.22.

⁵ RSF, 2020 Dünyada Basın Özgürlüğü Endeksi https://rsf.org/en/ranking_table

⁶ RSF, Türkiye – Basın Özgürlüğü Rakamları (2021), <https://rsf.org/en/news/turkey-press-freedom-figures>

9. 2020 yılının Ekim ayında on bir uluslararası kurum⁷ Türkiye'deki basın özgürlüğüne yönelik baskılar karşısında duydukları endişeyi dile getiren **'Türkiye: Basın Özgürlüğü Saldırı Altında'** başlıklı bir bildiri yayınladı⁸. On bir kurum, Türkiye'de çok sayıda gazetecinin parmaklıklar ardında olduğunu veya çalışmalarına karşılık misilleme olarak asılsız kovuşturmalar ile mücadele ettiğini vurgulamıştır. Ayrıca, **devlet yetkililerinin, temel adil yargılanma haklarının dahi güvence altında olmadığı yargı sistemini araçsallaştırmaya devam ettiğine** dikkat çekilmiştir. 2016 yılından bu yana büyük ölçüde değişmeyen söz konusu yapıyı sona erdirecek siyasi bir iradenin bulunmaması son derece rahatsız edicidir. Açıklama ayrıca gazetecilerin ve siyasi mahkumların, Covid-19 salgını kapsamında 2020 yılında hapishanelerdeki yoğunluğun azaltılması amacıyla duyurulan erken tahliye programının dışında bırakıldığına dikkat çekmektedir. Özgürlüğünden yoksun bırakılan gazeteciler, sağlıkları bakımından ciddi tehdit altındadır.
10. Çeşitli Avrupa Konseyi organları Türkiye'de benzer sorunların var olduğunu gözlemlemiştir. Geçmiş dönem Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, Nils Muiznieks, Türkiye aleyhine yapılan 10 başvuru ile ilgili olarak bildirdiği görüşünde⁹ *'bir bütün olarak değerlendirildiğinde, maalesef, sadece gazetelerin değil insan hakları savunucularının, akademisyenlerin, parlamento üyelerinin ve sosyal medya kullanıcılarının ifade özgürlüğüne ve özgürlük ve güvenlik hakkına yönelik ciddi müdahalelerin var olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle gazeteciler, çalışmaları bakımından gerekli olan hukuki ve hayati çevre üzerinde caydırıcı bir etkiye sebep olacak şekilde sahte soruşturmaların ve davaların, üst düzey devlet görevlileri tarafından aşığılamalarının ve hatta fiziksel saldırıların ve şiddetin hedefi haline gelmiştir.'* (para. 5). Nils Muiznieks *'...Bilhassa olağanüstü halin ilanını takiben, çok sayıda gazeteci, çeşitli terör örgütlerinin üyeleri oldukları iddiasıyla gözaltına alınıp soruşturulmaya başlanmışlardır. Neredeyse hepsinde resmi makamlar tarafından kabul edilen gerekçe, terör örgütlerinin amaçları ile benzerlik taşıdığı düşünülen ifadeleridir.* (para. 11) ifadelerini kullanmaktadır. Bu kapsamda, Komiser, *'...davaların büyük çoğunluğunda gazetecilerin terör örgütüne dâhil olduklarını doğrulayan hiçbir delil olmaksızın terörle ilintili suçlamalarla itham edildiklerini...'* ve *'...gazetecilere karşı ileri sürülen suçlamaların ciddiyetine karşılık somut delillerin yetersizliği karşısında şaşırmakta ve Komiser, yargılamalar öncesindeki tutukluluklarının tek gerekçesinin bütünüyle Sözleşme'nin 10.maddesiyle korunan ifadeler kapsamında yer alan gazetecilik faaliyetleri ve/veya basın açıklamaları olduğunu gözlemlemektedir.'* (para. 24) Komiser, *'Türkiye'de hukuka uygun olan muhalif düşüncelerin baskı altına alındığı yönünde*

⁷ Uluslararası Basın Enstitüsü (IPI), ARTICLE 19, Avrupa Gazeteciler Cemiyeti (AEJ), Gazetecileri Koruma Komitesi (CPJ), Avrupa Basın ve Medya Özgürlüğü Merkezi (ECPMF), Avrupa Gazeteciler Federasyonu (EFJ), İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW), Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa (OBCT), PEN International, Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF) ve Güney Doğu Avrupa Medya Örgütü (SEEMO).

⁸ https://www.hrw.org/sites/default/files/media_2020/10/Download%20the%20statement%20here_0.pdf

⁹ <https://rm.coe.int/third-party-intervention-10-cases-v-turkey-on-freedom-of-expression-an/168075f48f>

bariz yapısal bir durum olduğu ve **adli süreçlerin ise bireyleri ve söz konusu düşünceleri dile getiren grupları hedef olarak oluşturulan yapının ayrılmaz bir parçası haline geldiği** (para. 37) sonucuna ulaşmıştır.

11. Komiser ayrıca 6 – 14 Nisan 2016 tarihleri arasında gerçekleştirdiği Türkiye ziyareti sonrasında **‘Türkiye’de ifade özgürlüğü ve medya özgürlüğüne ilişkin Bilgi Notu**’nu yayınlamış ve benzer kaygıları detaylı bir şekilde dile getirmiştir.¹⁰ Komiser, ‘*Gazeteciler yukarıda tasvir edilen yargı tacizinin çeşitli şekillerinden en fazla etkilenenler arasında bulunmaktadır. Tutuklama bu tacizin aldığı en görünür ve caydırıcı biçimidir.*’ beyanında bulunmuştur. Bilgi notunda ayrıca ‘*tutukluluğun istisna olması ve gerekli olduğu hallerde ise buna dair açık bir hukuki gerekçe sunma ihtiyacı Türk yargısının uygulamasında yerleşmemiştir.*’ ifadesi yer almaktadır. Bununla beraber, birçok Türk hakiminin tutuklamalara dair diğer şartları dikkatlice incelemeksizin tutuklama gerekçesi olarak Ceza Muhakemeleri Kanunu’nda belirtilen katalog suçlara dair listeyi uygulamaya devam ettiği belirtilmiştir.¹¹
12. **Venedik Komisyonu da**, kararların bireyler özelinde gerekçelendirilmeksizin ve kısa sürede yargı denetimine tabi tutulma imkanı sağlanmaksızın , ayrıca ilgili ve yeterli gerekçe olmaksızın kişilerin terör örgütü ‘üyesi’ ile suçlanmaları ve tutuklanmalarının demokrasiyi iyileştirmekten ziyade zayıflatacağını belirtmiştir.¹²
13. Avrupa Komisyonu **2020 Türkiye Raporu**’nda, temel haklar ile ilgili olarak “*Avrupa Konseyi, Türkiye’de temel haklara riayet edilip edilmediğini izlemeye devam etmiştir. Pek çok alanda ciddi gerileme devam etmiştir. Olağanüstü hâlin kaldırılmasının hemen ardından yürürlüğe konulan mevzuat, gözetimdeki kişileri kötü muameleden koruyan önemli güvenceleri ortadan kaldırarak suçun cezasız kalması riskini de artırmıştır. Gazeteciler, yazarlar, avukatlar, akademisyenler, insan hakları savunucularının faaliyetlerine ve eleştirel seslere getirilen geniş kapsamlı kısıtlamalar ve izlemeler, söz konusu özgürlüklerin uygulanmasını olumsuz yönde etkilemekte ve bu durum otosansüre neden olmaktadır. Hakların uygulanması; insan hakları ve özgürlüklerin korunmasından sorumlu kamu kurumlarının parçalı yapısı, bağımsızlıklarının kısıtlı olması nedeniyle engellenmekte ve yargının bağımsız olmaması nedeniyle zorlaşmaktadır.*”¹³ ifadesinde bulunmuştur.
14. İFÖD söz konusu gözlemler ile aynı görüşte olduğunu belirterek mevcut davanın bu arkaplan dikkate alınmadan izole bir şekilde ele alınması halinde başvuruçunun kamu

¹⁰ Nils Muiznieks, (2017) “Türkiye’de İfade Özgürlüğü ve Medya Özgürlüğüne İlişkin Bilgi Notu”, CommDH(2017)5, [https://rm.coe.int/ref/CommDH\(2017\)5](https://rm.coe.int/ref/CommDH(2017)5)

¹¹ Comm DH (2017)5, para. 79.

¹² Venedik Komisyonu, Son Dönemde Çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnemelerde Yer Alan Medya Özgürlüğüne İlişkin Tedbirler Hakkında Görüş, CDL-AD(2017)007, 10-11 Mart 2017.

¹³ Avrupa Komisyonu, Türkiye Raporu 2020, p.28, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/turkey_report_2020.pdf

otoriteleri tarafından suçlanması ve tutuklanmasının çevresel koşullarının gözden kaçırılmış olacağını vurgulamak ister. Bu nedenle, İFÖD, ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin meşru amacının bulunup bulunmadığı ve gerekli ve orantılı olup olmadığı değerlendirilirken **başvurucunun yakalandığı ve tutuklandığı siyasi koşulların kapsamlı bir şekilde dikkate alınması gerektiği görüşündedir.**

III. Terörle Mücadele Mevzuatının Öngörülemez ve Geniş Uygulanması ve Yorumlanması

15. Halihazırda birçok uluslararası gözlemci, terörle mücadele mevzuatının, Türk adli otoriteleri tarafından öngörülemez bir biçimde ve kapsamı geniş tutularak uygulandığını belirtmiştir. Venedik Komisyonu, 2016 yılında Türk Ceza Kanunu'nun çeşitli maddelerini incelemiştir.¹⁴ Venedik Komisyonu görüşünde, söz konusu maddelerin metnindeki olumlu değişikliklere ve Yargıtay'ın uygulama alanını sınırlama girişimlerine karşı, gelişmelerin açıkça yetersiz olduğu ve bütün bu maddelerin abartılı yaptırımlara imkan tanımaya devam ettiği, maddelerin fazlasıyla geniş bir biçimde uygulandığı, Avrupa Sözleşmesi ve Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi tarafından koruma altında olan davranışların cezalandırıldığı sonucuna ulaşmıştır. Venedik Komisyonu, özellikle, *“ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı etkiye sebep olan bireylerin kovuşturulması ve ilk derece mahkemeleri tarafından cezalandırılması sona ermelidir. Kimi davalar bakımından, bireyler uzun yıllar adli süreçlere maruz bırakıldıktan sonra en sonunda Yargıtay tarafından beraat etmeleri halinde de bu durumun yetersiz olduğunun”* altını çizmiştir.¹⁵
16. Bununla beraber, Venedik Komisyonu'nun Türk Ceza Kanunu hakkındaki yukarıda anılan görüşünü kabul etmesi sonrasında 2016 yılındaki darbe teşebbüsü sonrasında Türkiye'deki durum daha kötü bir hal almıştır. Başvurucunun da aralarında bulunduğu birçok gazeteci veya muhalif kişi terör ile ilgili suçlardan dolayı tutuklanmış ve yargılanmıştır. Venedik Komisyonu, Olağanüstü Hal Kararnameleri kapsamında konuyu tekrar incelemiştir. Komisyon, Mart 2017'de 110. Toplantısında **“Son Dönemde Çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnamelerde Yer Alan Medya Özgürlüğüne İlişkin Tedbirler Hakkında Görüş”** metnini kabul etmiştir.¹⁶ Komisyon Ceza Kanunu ile ilgili tespitlerini tekrar ederek 'sözlü eylem suçları'nın 'Avrupa Sözleşmesi'nin 7. Maddesi anlamında sorun yaratabilecek' şekilde tehlikeli bir belirsizlik taşıdığına işaret etmiştir. Komisyon ayrıca

“Ancak mevcut bağlamda basın özgürlüğüyle ilgili durumu düzeltmek için atılabilecek ilk adım, “üyelik” kavramını çok dar bir şekilde tanımlamaktır. Radikal muhaliflere ve

¹⁴ 3713 Sayılı Kanun ve 6415 Sayılı Kanun kapsamında Madde 216, 220, 299, 301 ve 314'ün çoğu terör suçu olarak değerlendirilmektedir.

¹⁵ Venedik Komisyonu, Türk Ceza Kanunu'nun 216, 299, 301 ve 314. Maddelerine İlişkin Görüş, 15 Mart 2016, CDL-AD(2016)002

¹⁶ Venedik Komisyonu, Son Dönemde Çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnamelerde Yer Alan Medya Özgürlüğüne İlişkin Tedbirler Hakkında Görüş, CDL-AD(2017)007, 10-11 Mart 2017.

yönetimi acımasızca eleştirenlere Sözleşmenin 10. Maddesinin ikinci fıkrası kapsamında siyasi tartışmalara getirilen sınırlamaya rağmen kabul edilebilir ifade sınırlarını aştıkları için yaptırım uygulanabilir ancak bu kişilerin en azından terörist grupların üyeleriyle aynı temelde değerlendirilmemeleri gerekir. Venedik Komisyonu, bu nedenle atfedilen tek fiil yayınlarının içeriği olan gazeteciler için “üyelik” kavramının (ve benzerlerinin) kullanılmaması gerektiğini düşünmektedir.”¹⁷

tavsiyesinde bulunmuştur.

17. **Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri** ayrıca, yıllar boyunca yapılan bütün değişikliklere rağmen Türk yargı mercilerinin neyin terör veya silahlı suç örgütüne üyelik teşkil ettiği noktasında aşırı geniş yorumlamalarda bulunmasını kaygı verici olarak nitelendirmiştir.¹⁸ Komiser, Türkiye’deki ceza adalet sistemi üzerine kaygı verici gözlemlerde bulunmuştur. Komiser,

‘Özetle, ceza kanunu hükümlerinin uygulanmasına ilişkin müzmin birçok sorun devam etmekte olsa da, durum son yıllarda ciddi biçimde kötüye gitmiştir...Hukuk devleti olmak için gerekli olan, masumiyet karinesi, suçların geriye yürümezliği, aynı suçtan iki kere yargılamaya yapılamayacağı, ayrıca hukuk güvenliği ve suç teşkil eden eylemlerin öngörülebilir olması gibi hukukun en temel ilkelerinin yargı içinde göz ardı edilmesi öyle bir seviyeye varmıştır ki, siyasi otoriteye yönelik muhalif bir yorum veya eleştirisinin, Türk savcı ve mahkemeleri tarafından suç faaliyeti olarak yorumlanıp yorumlanmayacağını iyi niyetle ve objektif olarak kestirebilmek neredeyse imkansız hale gelmiştir.’¹⁹

sonucuna ulaşmıştır.

18. Gazetecilerin yargılamaları ile ilgili öngörülemezliğin sebeplerinden birinin terör örgütü mensubu olmak veya terör örgütüne veya teröriste yardım ve/veya yataklık etmek benzeri suçlamaların, fiil işlendiği zaman suç teşkil etmeyen eylemler bakımından ileri sürülmesi olduğu unutulmamalıdır. Nitekim, bu yöndeki bir uygulama **Sözleşme’nin 7. Maddesine** aykırıdır. Avrupa Mahkemesi’nin yerleşmiş içtihadına göre Sözleşme’nin 7.Maddesinin birinci fıkrası ceza kanunlarının sanığın aleyhine geriye dönük uygulanmamasının ötesine geçer. Ayrıca, daha genel ifadeler ile ilkesel olarak sadece hukuken tanımlanmış suçlar bakımından ceza öngörülmesini düzenlemektedir. (*nullum crimen, nulla poena sine lege*). **Özellikle mevcut suçlar bakımından kapsamın önceden suç olmayan eylemler ile genişletilmesi yasaklanmış ise de**, ceza kanunlarının kapsamının genişletilerek örneğin analogi yoluyla sanığın aleyhine uygulanamaması ilkesini ortaya koyar. Bununla beraber, suçlar ve cezaları kanunda açıkça tanımlanmalıdır. Söz konusu gereklilik bireylerin ilgili hükmün metninden ve gerekli olduğu takdirde, mahkemelerin yorumlamaları sayesinde

¹⁷ *Ibid.*, para. 72.

¹⁸ Dunja Mijatovic, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, 1 - 5 Temmuz 2019 Türkiye Ziyaretini Müteakip Raporu, para. 36, at <https://rm.coe.int/report-on-the-visit-to-turkey-by-dunja-mijatovic-council-of-europe-com/168099823e>

¹⁹ *Ibid.*, para. 50.

hangi eylemlerin ve ihmallerin kişinin cezai sorumluluğunu gündeme getireceğini anlayabilmesi ile yerine getirilir.²⁰

19. Mahkeme, terörle mücadelenin meşruiyetinin “*terör suçlarının kovuşturulması ve cezalandırılması söz konusu olduğunda, Sözleşme’nin 7. maddesinde yer alan ve ceza hukuku alanında yeni veya genişletici yargısal yorumlara ilişkin makul sınırlar içeren temel güvencelerin uygulanmasından vazgeçileceği anlamına gelmediğini*”²¹ belirtmektedir.
20. Avrupa Mahkemesi de Terörle Mücadele mevzuatının fazlasıyla geniş bir şekilde yorumlandığını ve adli merciler tarafından öngörülemez bir şekilde uygulandığını tespit etmiştir. Mahkeme, birçok kararında Ceza Kanunu’nun 220. Maddesinin altıncı ve yedinci fıkralarını ve 314. Maddesini öngörülemez bulmuş ve Sözleşme’nin çeşitli maddelerinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Işıkrık davasında²², Mahkeme, Ceza Kanunu’nun 220. Maddesinin altıncı fıkrasında düzenlenen terör örgütü ‘mensubu olmak’ kavramının yerel mahkemeler tarafından çok geniş yorumlandığını belirtmiştir. Başvurucu, ilk derece mahkemesine göre PKK tarafından verilen talimat doğrultusunda düzenlenen iki toplu gösteriye katıldığı ve ifade edildiği şekliyle, cenaze sırasında tabutların yakınında bulunmak, zafer işareti yapmak ve gösteri sırasında alkışlamak eylemlerinde bulunması sebebi ile silahlı terör örgütü mensubu olmak suçundan mahkûm edilmiştir. Dolayısıyla, Mahkeme, 220. Maddenin altıncı fıkrası ile bağlantılı olarak Ceza Kanunu’nun 314. Maddesinin ikinci fıkrası üzerinden kurulan mahkumiyet kararında kriterlerin Başvurucu aleyhine geniş bir şekilde uygulandığına karar vermiştir. Mahkeme, Başvurucunun Sözleşme’nin 11. Maddesi kapsamındaki hakları bakımından keyfi müdahalelere karşı yeterli hukuki koruma sağlamaması itibarıyla, Ceza Kanunu’nun 220. Maddesinin altıncı fıkrasının öngörülemez olduğu sonucuna ulaşmıştır.
21. Mahkeme, birçok kararında Ceza Kanunu’nun 220. Maddesinin altıncı ve yedinci fıkraları bakımından benzer sonuca ulaşmıştır.²³
22. Büyük Daire Demirtaş (2) kararında²⁴, ceza yargılamasını başlatan ve başvurucuya suç isnadında bulunan savcılıklar, başvurucunun ilk ve/veya devam eden tutukluluk kararlarını veren hâkimliklerin, tutukluluğun devamına karar veren ağır ceza mahkemesi hâkimlerinin ve son olarak Anayasa Mahkemesi hâkimleri de dâhil olmak üzere ulusal yargı mercilerinin, Ceza Kanunu’nun 314. Maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına ilişkin geniş bir yorum benimsediğine karar verilmiştir. Mahkeme, Başvurucunun hükümet politikalarına muhalif olduğuna yönelik açıklamaları veya hukuka uygun bir örgüt olan

²⁰ *G.I.E.M. S.R.L. ve Diğerleri/ İtalya* [BD], no. 1828/06 ve diğer iki başvuru, § 242, 28.06.2018.

²¹ *Parmak ve Bakır/ Türkiye*, no. 22429/07 25195/07, 03.12.2019, para.77.

²² *Işıkrık/Türkiye*, no. 41226/09, 14.11.2017.

²³ *Bakır ve Diğerleri/ Türkiye*, no. 46713/10, 10.7.2018; *İmret/ Türkiye* (no 2), no. 57316/10, 10.7.2018; *Zülküf Murat Kahraman/ Türkiye*, no. 65808/10, 16.7.2019; *Daş/ Türkiye*, no. 36909/07, 2.7.2019.

²⁴ *Selahattin Demirtaş/ Türkiye* (no.2) [GC], no. 14305/17, 22.12.2020.

Demokratik Toplum Kongresi'ne katıldığını belirtmesi, başvuru ile silahlı örgüt arasında aktif bir bağlantının bulunduğu karar verilmesi için söz konusu eylemler yeterli görülmüştür²⁵ Mahkeme, Ceza Kanunu'nun 314. Maddesi ile bağlantılı olarak Başvurucunun tutuklu yargılanmasına gerekçe olarak gösterilen eylemler ile bağlantılı olarak ilgili madde hükmü, yerel mahkemeler tarafından yorumlanması dahil olmak üzere ulusal makamlar tarafından gerçekleştirilen keyfi müdahalelere karşı gerekli korumayı sağlamakta yetersiz olduğunu belirtmiştir. Mahkeme'nin görüşüne göre, silahlı terör örgütü kurma, yönetme ve örgüte üye olma suçları bakımından ifade özgürlüğü hakkı ile bir denge kurulması gerekirken söz konusu bağlantıyı gösteren somut delillerin yokluğunda ceza kanunu hükümlerinin böylesine geniş şekilde yorumlanması haklı gösterilemez.²⁶ Mahkeme, Başvurucunun ifade özgürlüğü hakkına yönelik yapılan müdahalenin Başvurucunun davasında başvuru ile bağlantılı suçlar hakkındaki hükümlerin uygulanması ve yorumu itibarıyla niteliği ile bağdaşmamasına dayanarak Sözleşme'nin 10. Maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

23. Sonuç olarak, Avrupa Komisyonu, 2020 Türkiye Raporu'nda, Türk Ceza Kanunu ve Terörle Mücadele Kanunu'nu ve bunların yorumlanma biçiminin, Avrupa standartları ile AİHS, AİHM içtihadı ve Venedik Komisyonu tavsiyeleri ile uyumlu hâle getirilmesi tavsiyesinde bulunmuştur.²⁷
24. Yukarıda belirtilen bulguları dikkate alarak İFÖD, başvuru davasının bu kapsamlı arkaplan dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği görüşündedir.

IV. Yargı Bağımsızlığı Eksikliği

25. Ayrıca, Türkiye'nin son yıllarda demokratik açıdan gerilemesi, hukukun üstünlüğünün zayıflaması ve ifade ve basın özgürlüğü dahil temel özgürlüklere yönelik baskının en temel sebeplerinden biri yargının bağımsız olmamasıdır. Yargı tarafından terörle mücadele mevzuatının geniş ve öngörülemez bir şekilde yorumlanması, yargının yürütmenin etkilerine açık olduğunu gösteren bir olgudur. Her ne kadar, Türkiye'de her zaman yargı bağımsızlığı açısından sorunlar yaşansa da bu durum son 10 yılda ciddi şekilde kötüye gitmiştir. Yargının giderek kötüye giden durumu sebebiyle terörle mücadele tedbirlerinin suiistimal edilmesi karşısında çoğu zaman yargı mercileri tarafından koruma sağlanamamaktadır. Aksine, yargı, sistemik sorunların bir parçası haline gelmiştir.
26. Son 10 yıl içinde, Hakimler Kurulu, Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay ve Danıştay dahil yüksek mahkemelerin yapısını ve işleyişini tekrar tasarlamak üzere iki büyük anayasa değişikliği ve çok sayıda kanun değişikliği kabul edilmiştir. 2010 ve 2017 yıllarındaki

²⁵ *Ibid.* para. 278.

²⁶ *Ibid.*, para.280.

²⁷ Avrupa Komisyonu, 2020 Türkiye Raporu, p. 28, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/turkey_report_2020.pdf

anayasa değişiklikleri hakimler kurulunu (Hakimler ve Savcılar Kurulu, ('HSK')), yeniden yapılandırmış ve Kurul'u yürütmenin (Cumhurbaşkanı'nın) kontrolü altına sokmak suretiyle işleyişini değiştirmiştir. Kurul'un hâkim ve cumhuriyet savcılarının atama, terfi ve görevden almak bakımından sahip olduğu kilit rol sebebiyle Cumhurbaşkanının Kurul üzerindeki etkin kontrolü dolaylı şekilde tüm yargı organları üzerinde kontrolü anlamına gelmektedir. 2017 tarihli değişiklik yargı bağımsızlığını tehlikeye düşürmesi sebebiyle uluslararası gözlemciler tarafından ciddi şekilde eleştirilmektedir.²⁸

27. Yargıtay ve Danıştay'ın üye sayılarının yanı sıra yapıları ve işlevleri de 2011-2017 yılları arasında meclis tarafından kabul edilen çeşitli kanunlar ile dört kere değiştirilmiştir.²⁹ Başarısız darbe girişiminin ardından çok sayıda hakim ve savcının görevden alınması (4.400'den fazla) ve 10.000'den fazla yeni hakim ve savcının atanması bütün yargı sisteminin yapısını değiştirmiş ve Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiserinin ifade ettiği üzere bu durum '*geriye kalan hakim ve savcılar arasında korku atmosferi*' yaratmıştır.³⁰ Avrupa Komisyonu ayrıca "*Olağanüstü hâl ilan edilmesinden bu yana, hâkim ve savcılarının geniş çaplı ihraçlarının olumsuz etkileri, mesleğe yeni alımların hızlandırılmış usullerle ve şeffaflıktan yoksun bir seçim süreci ile yapılması yargının etkinliğine ve profesyonelliğine gölge düşürmektedir. Bu durum, yargının bağımsızlığı ile genel kalitesi ve etkinliği üzerinde önemli bir olumsuz etki oluşturmaya devam etmiştir.*"³¹ Vurgusunda bulunmuştur. Komisyon, buna ek olarak, "*Türk hâkim ve savcılarının % 30'unun ihraç edilmesinin ve yer değiştirmeye zorlanmasının hem bağımsızlık hem de verimlilik açısından olumsuz etkisi devam etmiştir. Hukuka uygunluk gözetilmeksizin yapılan ihraçların yargı içinde otosansüre ve sindirilmeye yol açtığına dair endişeler mevcuttur.*"³² değerlendirmesinde bulunmuştur. Buna karşılık, Türk makamları, Temmuz 2018'de kabul edilen 7145 sayılı Kanunu kabul ederek söz konusu ihraçların temelindeki olağanüstü hal yetkilerini 3 yıl süre uzatmıştır ve HSK söz konusu yeni kanuna dayanarak

²⁸ Venedik Komisyonu, 21 Ocak 2017 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Tarafından Kabul Edilen ve 16 Nisan 2016 Tarafından Ulusal Referanduma Sunulan Anayasa Değişikliği Hakkındaki Görüşü, 10-11 Mart 2017 tarihli genel kurul toplantısında kabul edilmiştir., Doc. CDL-AD(2017)005-e, para. 119; Office of the Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği(OHCHR), Güneydoğu'daki güncel gelişmeleri içeren Olağanüstü halin Türkiye'de İnsan Hakları üzerine etkisi hakkında Rapor, Aralık-Ocak 2017, Mart 2018, para. 34; Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiserinin Ülke Raporu Dunja Mijatovic, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, 1 - 5 Temmuz 2019 Türkiye Ziyaretini Müteakip Raporu, 19 Şubat 2020, CommDH(2020)1, para. 14.

²⁹ 2011 yılında 6110 sayılı Kanun, 2014 yılında 6572 sayılı Kanun, 2016 yılında 6273 sayılı Kanun ve 2017 yılında 696 sayılı Kanun Hükmünde Kararname. Söz konusu kanun değişikliklerinin amacı ve detaylı incelemesi için bkz. İFOD Kavala Davası Üçüncü Taraf Görüşü

https://ifade.org.tr/reports/IFOD_ECtHR_Osman_Kavala_Third_Party_Intervention.pdf

³⁰ *Abdullah Zeydan ve diğerleri/ Türkiye*, AIHM, Başvuru no. 25453/17 ve diğerleri, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri Üçüncü Taraf Görüşü, Doc. CommDH(2017)33, 2 Kasım 2017, para. 35

³¹ Avrupa Komisyonu, Türkiye Raporu 2020, p.21, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/turkey_report_2020.pdf

³² *Ibid.*, p. 21.

2020 yılında en az 28 hakim ve savcıyı ihraç etmiştir³³. Bu durum, yargı bağımsızlığının en temel güvencelerinden birinin en az Temmuz 2021 yılına kadar askıya alınması anlamına gelmektedir.

28. Yargı bağımsızlığı üzerindeki tehlikenin ve siyasi etkinin yoğunluğunun bir diğer etkeni ise hâkim ve savcılarının işe alım süreçleridir. Hâkim ve savcı adayları, çoğunluğunun Adalet Bakanlığı bürokratlarından oluşan bir kurul tarafından seçilmektedir. 10.000 ‘den fazla yeni hâkim ve savcı ise olağanüstü hâl ilan edildikten sonra istihdam edilmiştir. Bu, halihazırda görev yapan savcı ve hakimlerin üçte ikisinin tecrübesiz ve iktidar partisi ile bağlantılı olduğu anlamına gelmektedir. Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri bu konudaki kaygılarını “*iktidardaki koalisyona sadakatın, bu bağlamda, seçim için kilit kriter haline geldiğine dair tutarlılık arz eden iddiaları endişeyle kaydeder. Hâkim ve savcılarının göreve başlama törenleriyle yargı yılı açılışının artık Cumhurbaşkanlığı Külliyesi’nde yapılıyor olması dikkate değerdir. Bu, kamuoyunda oluşan, yargının siyasallaştığı ve yürütmenin yargı üzerinde kontrol uyguladığı şeklindeki algıyı güçlendirmektedir.*”³⁴ ifadeleri açıklamıştır.

V. Mahkeme’nin Türkiye’deki Basın Özgürlüğüne Dair Güncel İçtihadı

29. Mahkeme’nin, 2016 yılındaki darbe girişimini takiben gazetecilerin terörle ilgili suçlar nedeniyle tutuklanması hakkında **çeşitli kararları** bulunmaktadır.³⁵ Bazı davalarda, başvuru sahipleri sadece hükümet ve cumhurbaşkanı hakkında eleştirilerde buldukları için suçlanmış ve tutuklanmıştır. Ayrıca, başvuru sahipleri darbe teşebbüsü öncesinde hukuka uygun bir şekilde kurulmuş ve serbest faaliyetlerine devam eden medya kuruluşlarında çalışmaları sebebiyle suçlanmıştır ve başvuru sahiplerinin söz konusu medya kuruluşlarında çalıştıkları süre zarfında aleyhlerinde herhangi bir ceza soruşturması açılmamıştır. Darbe teşebbüsü sonrasında bu medya kuruluşlarının terör örgütü ile bağlantılı olduğu ilan edilmiş ve Olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamesi ile hükümet tarafından herhangi bir yargılama yapılmaksızın ve hiçbir gerekçe gösterilmeksizin kapatılmıştır.

30. Bütün bu davalarda, bu zamana kadar Mahkeme, Sözleşme’nin 5.Maddesinin birinci fıkrasının ve 10. Maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir. Mahkeme, hükümete yönelik eleştirilerin ve ülkenin lideri tarafından ulusal çıkarları tehdit ettiği düşünülen yayınların

³³ HSK kararları ile ihraç edilen hâkim ve savcılarının sayısı ve tarihleri aşağıdaki gibidir. 3 hâkim ve savcı 2020/46 sayılı karar ile 11.03.2020 tarihinde ihraç edilmiştir; 1 hakim 2020/127 sayılı ve 10.07.2020 tarihli karar ile ihraç edilmiştir. 11 Hâkim ve savcı 2020/137 sayılı ve 14.10.2020 tarihli karar ile ihraç edilmiştir. Ve 13 hakim ve savcı 2020/604 sayılı ve 27.11.2020 tarihli karar ile ihraç edilmiştir.

³⁴ Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiserinin Ülke Raporu Dunja Mijatovic, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, 1 - 5 Temmuz 2019 Türkiye Ziyaretini Müteakip Raporu, 19 Şubat 2020, CommDH(2020)1, para. 23; Ayrıca bkz. Avrupa Komisyonu, Türkiye Raporu 2020 s.21, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/turkey_report_2020.pdf

³⁵ Örnekler için bkz. *Şahin Alpay v. Türkiye*, no. 16538/17, 20.03.2018; *Mehmet Hasan Altan v. Türkiye*, no. 13237/17, 20.03.2018; *Sabuncu ve diğerleri v. Türkiye*, no. 23199/17, 10.11.2020; *Şık v. Türkiye (2)*, no. 36493/17, 24.11.2020; *Atilla Taş v. Türkiye*, no. 72/17, 19.01.2021

özellikle silahlı terör örgütüne üye olmak veya yardım etmek, Hükümeti devirmeye veya anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etmek, terör propagandası yapmak gibi ağır suçlarla itham edilmelerine neden olmaması r gerektiğine karar vermiştir. Bununla beraber, Mahkeme'ye göre bu yöndeki ciddi suçlamaların varlığı halinde dahi, tutuklamaya, ancak istisnai hallerde, yargılamaların usulüne uygun yürütülmesi bakımından bütün diğer tedbirlerin yetersiz kalması durumunda son çare olarak başvurulması gerektiğini belirtmektedir.³⁶ *Sabuncu ve diğerleri* kararında ise Mahkeme, ilgili adli mercilerin başvuruçuların tutukluluk halini haklı göstermek amacı ile hükümete yönelik eleştirilerin kamuoyu nezdinde tartışılması ile terör örgütlerinin şiddet içeren eylemlerini meşrulaştırmak için kullandıkları gerekçeler arasında kafa karışıklığı yarattığını not etmektedir. Kamusal tartışma kapsamında, ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğüne uygun olarak yetkililerin hukuka uygun bir şekilde eleştirilmesi, adli merciler tarafından terör örgütlerine yardım etmek ve/veya bu örgütler lehine propaganda yapmak olarak nitelendirilmişlerdir.³⁷ Mahkeme, ceza hukukunun bu şekilde yorumlanmasının, yalnızca kamusal özgürlükleri tanıyan yerel kanunlarla bağdaştırılmasının son derece zor olmadığını, aynı zamanda Sözleşme'nin sistemi bakımından ciddi riskler barındırdığını, bu durumun hükümetin ve resmi makamların görüşünden farklı görüşleri savunan kişilerin terörist veya teröristlere yardım eden bir kişi olarak karakterize edilmesine sebep olabileceğini belirtmiştir. Bu durum, tarafsız bir gözlemciyi, çoğulcu bir demokraside muhalif tarafta yer alan ve şiddet kullanımını desteklemeyen gazetecilere karşı makul şüphenin gerçekleştiği yönünde tatmin etmekten acizdir.³⁸

- 31. Buna karşılık, Mahkeme bu kararlarında başvuruçuların ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin öngörülebilir olup olmadığını incelememiştir.** Her ne kadar, Mahkeme, Mehmet Altan davasında, başvuruçunun Ceza Kanunu'nun 309, 311 ve 312. Maddeleri ile bağlantılı olarak 220. Maddesi'nin altıncı fıkrasına dayanılarak, tutuklanmasının ve yargılama süresince tutukluluk halinin devam etmesinin başvuruçunun tarafından öngörülebilir olup olmadığı noktasında ciddi kaygılar taşıdığını belirtmiş olsa da bu soru, müdahalenin gerekliliği noktasındaki bulgular dikkate alınarak incelenmemiştir.³⁹ *Sabuncu ve diğerleri*; *Şık (2)* ve *Atilla Taş* davalarında Mahkeme, tutukluluk halinin makul şüpheye dayanmadığı gerekçesi ile başvuruçuların ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin hukuksuz olduğuna karar vermiştir.

Sonuç

- 32. Yukarıdaki açıklamalar dikkate alındığında, İFÖD, Mahkeme'yi başvuruçunun ifade özgürlüğüne yönelik yapılan müdahalenin öngörülebilir olup olmadığına dair inceleme yapmaya davet eder. İşbu görüş kapsamında açıklandığı üzere, yargı mercileri**

³⁶ *Mehmet Hasan Altan*, § 211; *Şahin Alpay*, § 181

³⁷ *Sabuncu ve diğerleri*, § 178.

³⁸ *Ibid.* § 179.

³⁹ *Mehmet Altan*, § 205; benzer bir yaklaşım için bkz. *Şahin Alpay*, § 175.

dahil Türk yetkililerin terörle mücadele mevzuatını eleştirel sesleri bastırmak üzere kullanması bakımından Türkiye’de sistematik bir problem bulunmaktadır. Ceza adalet sisteminin bu şekilde uygulanması, bilhassa demokrasi, hukuk üstünlüğü ve insan hakları gibi **Sözleşme’nin temel değerleri üzerinde ölümcül bir risk taşır**. Gazetecilik faaliyetlerinin geriye dönük olarak suçlanması öngörülebilirliği ve Sözleşme’nin 7. Maddesinde öngörülen kanunsuz ceza olmaz prensibini ortadan kaldırmaktadır. Dolayısıyla, Mahkeme, başvurusunun Ceza Kanunu’nun 220. Maddesinin yedinci fıkrasına, 309, 312. ve 314. Maddelerine dayanılarak tutuklanmasının ve yargılama süresince tutukluluk halinin devam etmesinin Başvurucu tarafından öngörülebilir olup olmadığını incelemelidir.

33. Ayrıca, Mahkemenin taraflara başvurusunun Sözleşme’nin 5. Maddesi ile beraber 18. Maddesinin ihlal edildiği yönündeki şikayetine yönelik bir soru yöneltmemesine karşılık **başvurucunun bu yöndeki talebi** ve yukarıda davanın arka plan bilgisine dair yapılan açıklamalar dikkate alındığında İFÖD, başvurusunun tutukluluğunun ve yargılamanın siyasi bir amaç güdüp gütmeye yönelik bir incelenen kaçınılmaz görüldüğünü vurgular.

18 Mart 2021

İfade Özgürlüğü Derneği-İFÖD (Türkiye)

Web: <https://ifade.org.tr> Twitter: @ifadeorgtr

İfade Özgürlüğü Derneği resmi olarak ifade ve düşünce özgürlüğünün korunması ve geliştirilmesi için Ağustos 2017’de kurulmuştur. Dernek, herkesin düşünce ve ifade özgürlüğünden ve bilgi ve bilgiye erişim ve bilgi yayma hakkından yararlandığı bir toplum görmektedir.